

FÓRUM

MEGJEGYZÉSEK DR. MARKÓ JÓZSEF A „FELTALÁLÓI LÉPÉS” KÖVETELMÉNYE A HASZNÁLATIMINTA-OLTALMI JOGBAN CÍMŰ TANULMÁNYÁHOZ*

Mindenekelőtt köszönetet kell mondanunk a szerzőnek az átfogó és színvonalas tanulmányért, amely amellett, hogy tájékoztatást ad a jogkeresők számára az oltalmi forma sarokkövének számító feltalálói lépés fogalmának hazai és nemzetközi értelmezéséről, bizonyára nagymértékben hozzá fog járulni a használatiminta-oltalmi joggyakorlat fejlődéséhez is.

A tanulmány legerjedelmesebb részét 13 magyar megsemmisítési eljárás ismertetése és elemzése képezi, amelyek mindegyikében az elsőfokú döntés meghozatalakor jelen sorok írója az eljáró tanács tagja volt. A szerző a jogesetek ismertetését követő kommentárjában több esetben is jelzi a tanácstól, illetve a megváltoztatási kérelem nyomán eljáró bíróságokéltől eltérő álláspontját. Az alábbiakban néhány olyan, elvi jelentőségű kérdéssel kapcsolatos véleménynek kívánunk hangot adni, amelyeknek helyes és az egyes szakmai körök általi azonos értelmezése az eljárások kiszámíthatósága és a jogbiztonság érdekében elengedhetetlen.

1. A műszaki többlethatás

A használati minták oltalmáról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény (Hmtv.) 1. §-a az oltalmazható minták fogalmát akként határozza meg, hogy az valamely tárgy kialakítására, szerkezetére vagy részeinek elrendezésére vonatkozó (új és feltalálói lépésen alapuló) megoldás. A Hmtv. indokolása részletesen tárgyalja, hogy mit kell „tárgy kialakításán, szerkezetén vagy részeinek elrendezésén” érteni. Ez egyrészt azt fejezi ki, hogy például termelési eljárás nem lehet mintaoltalom tárgya, másrészt, hogy az ezen definíciónak eleget tevő minta könnyen megismerhető, utánozható, ezért indokolt a jogi védelem. Az 1. § értelmezésekor azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy az oltalmazható minta nem maga a tárgy kialakítása, szerkezete vagy részeinek elrendezése, hanem az ezekre vonatkozó megoldás. Azaz másképpen fogalmazva csakis az olyan megoldás részesülhet mintaoltalomban, amely valamely tárgy kialakítására, szerkezetére vagy részeinek elrendezésére vonatkozik.

A Hmtv. indokolása több esetben is világosan utal arra, hogy a mintaoltalom tárgyat képező megoldásnak műszaki jellegű szellemi alkotásnak kell lennie.

„Az ipari tulajdon hazai formáinak a használati mintaoltalom meghonosításával történő gazdagítására elsősorban a szabadalmazható találmány színvonalát el nem érő, a szakem-

* Megjelent az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2007. augusztusi számában

*bertől elvárható rutintevékenységszintjét azonban meghaladó **műszaki megoldások oltalma** iránti igény kielégítése végett van szükség.”*

....

*„A használati mintaoltalom és az ipari mintaoltalom elhatárolása pedig lényegileg azon alapul, hogy az előbbi **technikai, funkcionális jellemzőket**, míg az utóbbi esztétikai vonásokat véd.”*

....

*„A ... megoldások használati mintaként való gyors és hatékony oltalmazása tovább serkentheti az e területen megnyilvánuló **műszaki** alkotói kedvet.”*

A fenti gondolatmenet alapján, az indokolásban foglaltakkal összhangban megállapítható, hogy a használatiminta-oltalom műszaki megoldásokban megvalósuló szellemi alkotások meghatározott csoportjának oltalmára szolgál. Az oltalom – a klasszikus elvvel összhangban – a minta jogosultját azért ruházza fel kizárólagos joggal a minta hasznosítására, mert az cserébe olyan információkat oszt meg a műszaki társadalommal, amely információk korábban nem voltak a „köz” birtokában. Ezt az információt a minta által megtestesített műszaki megoldás hordozza. Prózaian fogalmazva ennek az információnak valami olyan trükknek, leleménynek kell lennie, ami egyrészt a műszaki megoldás része, másrészt a hétköznapi rutinmunkáját végző alkotó, tervező – feltalálói gondolat hiányában – nem alkalmazott volna, és ezáltal a sablonos megoldása kevésbé lenne értékes. Ez a két elem azonban határozottan elkülönül egymástól, azaz a mintával elért előnyös hatások a konstrukcióban rejlő műszaki megoldás „nem hétköznapi voltát” nem pótolják, és önmagukban nem is igazolják. A tanulmányban felsorolt hatások (olcsóbb gyárthatóság, piacbővítés, választékbővítés) ugyan tehetik vonzóvá a minta szerinti konstrukciót, de indokolatlan pusztán ezen hatásokra alapozva egy műszaki megoldás közkinccsből való kivonása. Ez utóbbi csakis akkor történhet meg, ha a mintában megtestesülő műszaki tartalom hozzájárulást jelent a technika állásához, azaz a minta publikációja híján a köz műszaki ismeretei szegényebbek lennének, a munkáját sablonosan végző, de a technika állásának teljes ismeretével felvértezett műszaki alkotó forrásai szűkülnének. Véleményünk szerint ez az alapja a műszaki többlethatás fogalmának.

A fenti gondolatmenet teljes mértékben összhangban áll az indokolás korábban már idézett részével. A mintaoltalom hazai bevezetésének célja az olyan műszaki megoldások oltalmazhatóságának megteremtése volt, amelyek a szakembertől elvárható rutintevékenységszintjét meghaladják. Azaz az oltalom megalapozottságához szükséges alkotói szintet nem a mintával elért előnyökkel, hanem a műszaki megoldás színvonalával, a technika állásához való hozzájárulásával kell mérni.

Természetesen a felsorolt egyéb, az alkalmazásból eredő előnyös hatások, a műszaki többlethatás meglétének alátámasztására alkalmasak, mint ahogy ezek a szempontok az ESZH joggyakorlatában is említésre kerülnek mint másodlagos szempontok.

Itt kell megjegyezni, hogy a feltalálói lépés megítélésével kapcsolatban – a tanulmány szerzőjével ellentétben – a jelen írás szerzője teljes mértékben egyetért a Fővárosi Bíróság azon álláspontjával, hogy „... a feltalálói lépés vizsgálatában mérendő tartalmi elem azonos a szabadalmi jog által megkívánt feltalálói tevékenység vizsgálatában mérendő tartalmi elemmel...”. Az indoklás fent idézett része pont ezt fejezi ki, amikor a mintaoltalomhoz kapcsolódó alkotótevékenységet a „szakembertől elvárható rutintevékenység szintjét meghaladó” és a „szabadalmazható találmányok színvonalát el nem érő” fogalmakkal határozza meg.

2. Az ellentartások száma a megsemmisítési eljárásokban

A megsemmisítési eljárásokban pusztán az ellentartások számából általában nem lehet a kérelem indoklására következtetni. A gyakorlat az, hogy a kérelmező betérjeszt minden olyan dokumentumot, ami rendelkezésére áll a kérelme alátámasztására. Ezek között gyakori az átfedés, illetve azok közül kettesével, hármasával kombinálva többféle variációban vizsgálható a minta oltalmazhatósága. A kérelmező – bár kötelessége, hogy a csatolt dokumentumok közötti összefüggéseket a megsemmisítési kérelemben szereplő jogalappal összhangban feltárja – általában nem kockáztatja meg, hogy a dokumentumok körét az eljárás általa eltervezett kimenetelének megfelelően szűkítse.

Ez a magatartás mind a jogosultra, mind a tanácsra többletterheket ró, és gyakran kuszává és átláthatatlanná teszi a kérelmezői bizonyítást. A kérelem elutasítása esetén pedig növeli a jogosult költségigényét, ezáltal a kérelmezői oldal kockázatát.

E sorok szerzője abban természetesen egyetért a tanulmánnyal, hogy megsemmisítés esetén a megsemmisítés alapjául szolgáló dokumentumok számának növekedése gyengíti az azokból összeolvasható tartalom relevanciáját.

3. Közismert tény, ismeretterjesztő könyv mint ellentartott dokumentum

Az 1021 lajstromszámú mintaoltalom megsemmisítési határozatában a tanács annak a köztudomású ténynek a bizonyítására, hogy a súrlódási erő a felületek érdesítésével növelhető Öveges József: Kis fizika és Vörös Imre: Gépelemek című könyve vonatkozó részleteit jelölte meg. A Fővárosi Bíróság végzésében kifogásolta, hogy a tanács nem a minta szakterületére eső ellentartást vett figyelembe.

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény (Ktv.) 50. §-ának (3) bekezdése szerint a köztudomású tényeket nem kell bizonyítani. Ugyanezt mondta ki korábban az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény (Áe.) 26. §-ának (2) bekezdése is. A köztudomású tény fogalmát sem az Áe., sem a Ktv. nem részletezi. A Pp.-hez fűzött kommentár szerint: „Köztudomásúnak minősül az emberek bizonyos köre (csoportja) előtt ismert és valószínűleg elfogadott tény, tehát a köztudomásúnak nem

feltétele a széles körben ismertség. Ide tartoznak a történelmi események, az általános ismeretek és a köztapasztalati tételek.”

Annak ellenére, hogy sem az Áe., sem a Ktv. nem ír elő bizonyítási kötelezettséget a közismert tényekkel kapcsolatban, a Magyar Szabadalmi Hivatal előtti eljárásokban a technika állásának megállapításakor célszerű a köztudomású tények valóságtartalmának és közismertségének alapvető forrásokra történő hivatkozással való igazolása. Ilyen esetekben, azaz ha egy ismeretterjesztő alapszintű könyvet valamely köztudomású tény közismertségének igazolására vonnak be a bizonyítékok körébe, annak nem kell közvetlenül a minta tárgykörébe esnie. Az először 1939-ben megjelent Kis fizika olyan alapszintű, ismeretterjesztő kiadványnak számít, amely minden gépészeti területen tevékenykedő, mesterségben járatos személy köteles tudásához tartozik. Ez a kérdés azért is érdemel említést, mert a tanulmány szerzője – szemben a fenti véleménnyel – a bírósági állásponttal egyetértett.

4. A tárgyi kör és a jellemző rész szerepe a feltalálói lépés megítélésében

A tanulmány idéz a Fővárosi Bíróság 3.Pk.26.659/2004/5 végzéséből:

„... a feltalálói lépés – nem nyilvánvalóság – megléte szempontjából az igénypont jellemző részében lévő jellemzőket kell vizsgálni, mert az alaki szabályok értelmében ezek a jellemzők újak ... Nem nyilvánvaló csak új jellemző lehet, míg az igénypont tárgyi körében lévő ismert jellemzők természetszerűleg nyilvánvalóak.”

A Fővárosi Bíróság véleményével ellentétben e sorok szerzőjének álláspontja szerint a tárgyi kör és a jellemző rész a feltalálói lépés vizsgálatánál nem különíthető el ilyen egyértelmű módon. A minta szerinti megoldást mint egészet kell vizsgálni, az alaki követelmények, illetve az azoknak való megfelelés hiánya nem befolyásolhatja a feltalálói lépés megítélését. Például ha a jellemző részben szereplő jellemzők fellelhetők az egyik ellentartásban, akkor is meg kell vizsgálni, hogy a tárgyi kört tartalmazó egy vagy több dokumentummal való kombinálása meghaladja-e egy mesterségben járatos személy tudását.

5. A mesterségben járatos személy

Nem helyes a mesterségben járatos személy ismereteit feltétlenül egy szakmunkás tudásszintjével – aki nem alkotó, hanem végrehajtó tevékenységet folytat – azonosítani. A mesterségben járatos személy fikciója egy szellemi alkotás színvonalának megítélésére lett létrehozva, ezért annak egy műszaki utasítások alapján dolgozó szakmunkással való azonosítása azt jelentené, hogy bármely nem pontosan (pl. részletes szerelési utasításban) ismertetett megoldás oltalmazható lenne. Ezzel nagyon közel kerülne a mérce az újdonság fogalmához.

Megfontolást érdemel az is, hogy ha a használatiminta-oltalommal szemben támasztott feltalálói lépés követelményét túl alacsonyan húzzuk meg, akkor túlságosan nagy

lesz az a korábban szakember számára „közkincs” részét képező megoldáshalmaz, amely a minta bejelentése napjától kivonható a szabadon hasznosítható megoldások köréből. Használatiminta-oltalomban olyan megoldások is részesülhetnek, amelyek szakember számára nyilvánvalóak, vagyis a mintaoltalom bejelentési napját megelőzően szabadon használhatták volna mindennapos munkájuk során. Másképpen fogalmazva a kizárólagos jog ellentételezéseként megkövetelt feltárás csak szűk, alacsonyan képzett réteg (a javaslat szerint szakmunkás) számára nyújtana valóban új, azaz nem nyilvánvaló információt, míg a keletkező kizárólagos jog mindenkivel szemben fennállna.

A mesterségben járatos személy tudásszintjének meghatározásához figyelembe kell venni azt is, hogy a használatiminta-oltalom tartalmában a szabadalommal azonos jogokat biztosít a jogosultnak, csak ez a jog rövidebb ideig állhat fenn. Ebből következik, hogy a feltalálók által a köz ismereteihez nyújtott hozzájárulásnak is a szabadaloméval azonos jellegűnek kell lennie, alacsonyabb mértékét pedig a fenti érvek szem előtt tartásával, és semmiképpen sem a rövidebb oltalmi idővel arányosan célszerű megállapítani.

Szöllősi Gusztáv